
[2019-52-RE](#)

CAUSA 2019-52-RE

(Suárez Puebla i d'altres c/ Govern d'Andorra)

Número de registre 312-2019. Recurs d'empara

Sentència de l'11 de novembre del 2019

BOPA núm. 100, del 20 de novembre del 2019

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 8 de juliol del 2019, per la representació processal dels Srs. Isabel Suárez Puebla, Maria Paz Escandón De Aldecoa, Miguel Menéndez Escandón i de la societat panamenya JASP BUSINESS CORPORATION, mitjançant el qual interposa un recurs d'empara contra la sentència del 17 d'abril del 2019, dictada pel Ple del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció i a un procés degut, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, i, atès que demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada i que declari la vulneració dels drets esmentats;

Vista la Constitució, especialment els articles 10, 41.2, 98 c) i 102;

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítols primer i sisè;

Vist l'acte del Tribunal Constitucional del 9 de setembre del 2019, que va admetre a tràmit, sense efectes suspensius, aquest recurs d'empara;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat, el 27 de setembre del 2019, pel Govern;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat, el 27 de setembre del 2019, pel Ministeri Fiscal;

Vistes les conclusions formulades dintre de termini per les parts i pel Ministeri Fiscal;

Escoltat l'informe del magistrat ponent, Sr. Joan Manel Abril Campoy;

1. Antecedents processals davant les jurisdiccions ordinàries

1.1. El 7 de setembre del 2010, el Ministeri Fiscal va remetre a la Presidència de la Batllia una denúncia formulada per l'INAF sobre un possible cas d'abús d'informació privilegiada per part dels recurrents.

1.2. La Batllia va decretar el control de moviments de tots els seus comptes bancaris i, el 5 d'octubre del 2010, en va decretar el seu bloqueig immediat.

1.3. De les actuacions es desprèn que els recurrents van formular les oposicions i els recursos escaients contra les decisions acordades per la Secció d'Instrucció, arribant fins i tot en empara constitucional (veg. la sentència del 2 d'abril del 2012, recaiguda en la causa 2011-36-RE).

1.4. El 17 d'octubre del 2017, la Secció d'Instrucció Especialitzada 1 de la Batllia va dictar un aute en què acordava l'arxiu de les diligències prèvies incoades en aquesta causa.

1.5. El 2 de febrer del 2018, la representació processal dels Srs. Isabel Suárez Puebla, Maria Paz Escandón De Aldecoa, Miguel Menéndez Escandón i de la societat panamenya JASP BUSINESS CORPORATION va formular una demanda en reclamació pel reconeixement d'error judicial i de funcionament anormal de la Justícia, en què sol·licitava una indemnització pels presumptes danys soferts derivats de les mesures cautelars adoptades des de l'any 2010.

1.6. El 17 d'abril del 2019, el Ple del Tribunal Superior de Justícia va dictar una sentència mitjançant la qual desestimava aquesta demanda; sentència que va ser notificada el 18 de juny del 2019.

1.7. El 8 de juliol del 2019, la representació processal dels Srs. Isabel Suárez Puebla, Maria Paz Escandón De Aldecoa, Miguel Menéndez Escandón i de la societat panamenya JASP BUSINESS CORPORATION va interposar un recurs d'empara contra la sentència del 17 d'abril del 2019, dictada pel Ple del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció i a un procés degut, reconeguts a l'article 10 de la Constitució.

2. Argumentació jurídica

2.1. Argumentació jurídica dels recurrents

- Els recurrents fonamenten el seu recurs en la vulneració per part del Ple del Tribunal Superior de Justícia del dret a la jurisdicció i al procés degut. Aquest Tribunal va entendre que no existia error judicial, perquè la funció de l'article 40 del Codi de procediment penal és la de verificar si s'ha produït o no el delictes; també va considerar que no hi havia hagut una durada excessiva del procés, perquè no havia existit passivitat, ja que la matèria era complexa i l'actuació de l'instructor havia estat proactiva.

- Consideren que el cas no era complex pel simple fet de l'existència de valors mobiliaris, afegint que resultava absurd estar 7 anys investigant per si podia estar implicat algun funcionari. Destaquen que existeixen lapses de temps inactius de 9 mesos i que Andbank va avisar en 3 ocasions en relació amb el tancament de les posicions per tal d'evitar causar danys als valors. Addueixen que Andorra va tancar l'expedient només quan ho va fer Estats Units.

Aleshores, conclouen que la resolució és il·lògica i vulnera els drets a la jurisdicció i al procés degut.

- Els recurrents es van trobar immersos en un procediment penal, el qual va ser obert per uns fets atípics i en què es van adoptar mesures cautelars de bloqueig dels comptes. Els béns embargats van estar sota control judicial des del 5 d'octubre del 2010 i no es van adoptar les mesures de l'article 116 del Codi de procediment penal fins que va ser tard, malgrat les advertències de l'INAF, la qual cosa va provocar la disminució notòria dels valors, derivada de la manca d'actuació prudent, conservativa i amb dilació indeguda.

- Finalment, manifesten que el termini de 7 anys per dictar una resolució que posa fi al procediment és excessiu, ja que la temàtica no és complexa, el tipus penal és clar (article 394 del Codi penal) i és il·lògic i absurd sustentar que la dilació es deu als successius recursos interposats pels recurrents.

- Per acabar, demanen al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada i que declari la vulneració dels drets esmentats.

2.2. Argumentació del Ple del Tribunal Superior de Justícia

- El Ple del Tribunal Superior de Justícia, en la seva sentència del 17 d'abril del 2019, refusa l'existència, en aquest cas, d'un error judicial i d'un funcionament anormal de la Justícia.

- Quant a l'error judicial, estableix que el requisit per incoar diligències prèvies no és constatar que els fets siguin delictes, sinó constatar la concurrència d'elements que requereixen d'actuacions per determinar la seva naturalesa i les seves circumstàncies. I no existeix error judicial pel fet que s'incoïn unes diligències prèvies que finalitzen amb un arxiu de les actuacions.

- Respecte del funcionament anormal de l'Administració de Justícia, assevera la complexitat de les investigacions, que requerien la cooperació internacional de diverses jurisdiccions i que involucraven productes financers complexes. Així mateix, constata que s'han efectuat nombrosos actes d'investigació i els demandants no han assenyalat cap acte concret de retard, afegint que l'activitat processal de les parts no ha contribuït a agilitzar la tramitació.

2.3. Argumentació del Ministeri Fiscal

- El Ministeri Fiscal manifesta, en primer terme, que la natura i la finalitat de les diligències prèvies són les d'investigar els fets i determinar la seva natura, la qual cosa pot acabar en sobreseïment o en absolució, sense que existeixi un error judicial, segons la jurisprudència del Tribunal Superior de Justícia (veg. la sentència del Ple del 19 de desembre del 2014), atès que aquest requereix equivocacions evidents, palmàries i indubtables. En aquest cas, considera que existien molts elements, presentats per l'INAF, que apuntaven a l'obtenció i a la utilització d'informació privilegiada, motiu pel qual la incoació de les diligències prèvies era el mitjà processal idoni. Afegeix que el batlle instructor va adoptar mesures cautelars, sense poder actuar com a un gestor financer.

- En relació amb la vulneració del dret a un judici de durada raonable, exposa que es tracta d'un cas complex que afecta a productes financers complexes, que ha necessitat de la tramitació de comissions rogatòries a Suïssa i a Estats Units, i que s'han practicat nombroses actuacions, enumerant-ne les més rellevants per acreditar la proactivitat de la Batllia, al marge que l'activitat processal de la part recurrent no ha ajudat a agilitzar la instrucció.

- Per acabar, el Ministeri Fiscal demana al Tribunal Constitucional que desestimi aquest recurs d'empara per no haver-se produït cap vulneració dels drets fonamentals al·legats.

2.4. Argumentació del Govern

- La incoació de les diligències prèvies era necessària per esclarir els fets denunciats per l'INAF i que fossin arxivades més tard no comporta *per se* un reconeixement d'error judicial.

- Aquesta investigació va requerir la tramitació de comissions rogatòries i aquesta és lenta, però l'expedient no es va paralitzar mai. La durada de la instrucció es justifica també per les actuacions dels recurrents. En aquest sentit, esmenta la sentència d'aquest Tribunal del 25 de maig del 2007, recaiguda en la causa 2007-2-RE, segons la qual els criteris per determinar la durada raonable d'un procés són la complexitat de l'assumpte, la conducta dels litigants i l'actitud dels poders públics. Considera que, en aquest cas, existeix una complexitat especial i la conducta de la Justícia durant la instrucció ha estat adequada, de manera que no existeix dilació indeguda.

- Pel que fa als valors dels recurrents i als perjudicis eventuais, afirma que des del 4 d'abril del 2011 es va permetre a un dels investigats, i actual recurrent, prendre decisions sobre els comptes vinculats a operacions de risc, afegint que la Batllia no va desoir cap recomanació de l'INAF, ni de l'entitat bancària, sinó que va actuar amb l'adopció de les mesures pertinents, de manera que les pèrdues no poden ser atribuïdes a la intervenció judicial. Sosté que no s'ha aportat cap prova solvent relativa a que les pèrdues derivessin de l'actuació de la Batllia.

- Per acabar, demana al Tribunal Constitucional que desestimi aquest recurs d'empara per tal com no s'ha produït cap vulneració de drets fonamentals.

3. Fonaments jurídics del Tribunal Constitucional

3.1. El recurs d'empara no converteix el Tribunal Constitucional en una tercera instància ni en un tribunal suprem; l'únic objecte del recurs d'empara és el de verificar que les decisions impugnades estiguin motivades i es fonamentin en un raonament jurídic que no sigui il·lògic ni absurd i no vulnerin cap dels drets protegits per l'article 10 de la Constitució.

3.2. La qüestió que és objecte de debat constitucional rau en decidir si s'han vulnerat els drets a la jurisdicció i a un procés degut (article 10 de la Constitució), derivats, en primer terme, de la manca d'apreciació per part del Ple del Tribunal Superior de Justícia d'un supòsit d'error judicial i, en segon terme, d'una apreciació indeguda d'un funcionament anormal de l'Administració de Justícia, en concret, pel fet que aquest procediment va tenir una durada irraonable.

3.3. Quant a l'apreciació de l'absència d'error judicial, és reiterada la doctrina d'aquest Tribunal Constitucional, segons la qual la selecció del dret aplicable i la seva interpretació corresponen a la jurisdicció ordinària i només poden ser analitzades per aquest Tribunal si aquestes són il·lògiques, absurdes o irracionals.

En aquest cas, el concepte d'error judicial que utilitza el Tribunal Superior de Justícia com a equivocacions evidents o palmàries en la determinació dels fets o en l'aplicació i en la interpretació de la llei, s'adequa a aquell emprat habitualment en l'entorn europeu i la seva aplicació al cas concret

resulta lògica i raonable. En efecte, la incoació de diligències prèvies (article 40 del Codi de procediment penal), precedida d'una denúncia de l'INAF, per esbrinar la natura d'uns fets i la seva qualificació i circumstàncies, i que finalitza amb un arxivament, no significa l'existència d'un error judicial, sinó que correspon a una de les possibles respostes a la investigació endegada.

Per tant, aquest motiu del recurs d'empara ha de ser desestimat.

3.4. Respecte del funcionament anormal, derivat d'una durada no raonable del procediment penal, aquest Tribunal Constitucional ja ha tingut ocasió de precisar quins són els elements que s'han de ponderar per apreciar si existeix, o no, una vulneració del dret a la jurisdicció en el seu vessant del dret a un procés degut (veg. l'article 10.2 de la Constitució i la jurisprudència del Tribunal Europeu dels Drets Humans del 13 de juliol de 1983, recaiguda en el cas Zimmermann i Steiner c/ Suïssa, i del 27 de juny del 2000, recaiguda en el cas Frydlender c/ França).

La concreció de la durada "*raonable*", com a concepte jurídic indeterminat exigeix valorar la complexitat processal, el temps transcorregut, l'actitud processal de les parts i l'activitat dels tribunals (veg. les sentències del 25 de maig del 2007 -causa 2007-2-RE- i del 10 d'octubre del 2016 -causa 2016-8-RE), i d'acord amb les peculiaritats del cas concret (veg. la sentència del 15 de desembre del 2014 -causa 2014-23-RE).

En aquest cas, no hi ha dubte de la complexitat de l'afer que s'investigava. Es tractava d'un eventual delictes d'ús d'informació privilegiada per part de particular (article 394 del Codi penal) respecte de productes financers de caire complex. La investigació requeria la tramitació i la complementació de comissions rogatòries adreçades a Espanya, Suïssa o Estats Units, així com l'estudi de la problemàtica financera subjacent i de les respostes obtingudes mitjançant la cooperació internacional.

Tampoc es pot imputar una passivitat a l'òrgan judicial, sinó que d'ençà el 2010 fins al 2017 consten múltiples actuacions judicials i resolucions dictades en el marc del procediment que no permeten apreciar una actitud passiva i de desatenció envers el procediment penal en curs.

I, alhora, l'actitud de la part recurrent ha incidit en la durada del procediment, ja que consta el plantejament, lícit i adequat des de la perspectiva del seu dret a la defensa, d'escrits, d'incidents i de recursos, fins i tot, davant aquest mateix Tribunal, la tramitació i la decisió dels quals han ajudat a allargar la durada del procediment.

Per tant, analitzats els elements a ponderar per concloure si existeix o no una durada no raonable del procediment que ens ocupa, s'ha de concloure que l'apreciació d'aquestes exigències per part del Tribunal Superior de Justícia es revela com a lògica i raonable, a la vegada que ajustada a la jurisprudència d'aquest Tribunal Constitucional.

3.5. No obstant això, la part recurrent també argumenta que la no adopció per la Batllia de mesures en relació amb els valors, des del bloqueig i l'embargament dels seus comptes, li ha produït un perjudici. I, fonamenta aquest dany en un funcionament anormal de l'Administració de Justícia, per la manca d'aquesta adopció en un temps adequat.

Aquesta petició la fonamenta la part recurrent (foli 6 de la demanda interposada davant del Ple del Tribunal Superior de Justícia) en el nexa causal existent entre l'error judicial per haver incoat diligències prèvies i la pèrdua econòmica soferta, la qual ha augmentat, a més, per la dilació irraonable del procediment. Com es pot observar no es tracta d'una petició autònoma de

funcionament anormal, sinó d'uns danys derivats de l'error judicial i de la durada no raonable del procediment penal.

Consegüentment, una vegada resolt pel Tribunal Superior de Justícia que no va existir error judicial ni durada no raonable del procediment, i atès que s'ha considerat que aquesta decisió no vulnera el dret a la jurisdicció (article 10 de la Constitució), aquesta pretensió que es formulava com a efecte d'aquelles també ha de decaure.

3.6. La desestimació total del recurs d'empara comporta la condemna de la part recurrent al pagament de les costes processals en seu constitucional (article 92.4 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional).

DECISIÓ:

En atenció a tot això que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

HA DECIDIT:

1. Desestimar el recurs d'empara 2019-52-RE, presentat per la representació processal dels Srs. Isabel Suárez Puebla, Maria Paz Escandón De Aldecoa, Miguel Menéndez Escandón i de la societat panamenya JASP BUSINESS CORPORATION contra la sentència del Ple del Tribunal Superior de Justícia del 17 d'abril del 2019.

2. D'acord amb l'article 92.4 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, imposar als recurrents les costes processals derivades de la desestimació del seu recurs d'empara.

3. Publicar aquesta sentència, d'acord amb allò que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada a la representació processal dels Srs. Isabel Suárez Puebla, Maria Paz Escandón De Aldecoa, Miguel Menéndez Escandón i de la societat panamenya JASP BUSINESS CORPORATION, al Govern, a la presidenta de la Batllia, al president del Tribunal Superior de Justícia i al Ministeri Fiscal ho pronunciem, manem i signem a Andorra la Vella, l'11 de novembre del 2019.

Dominique Rousseau
President

Vicepresident

Josep-D. Guàrdia Canela

Laurence Burgorgue-Larsen
Magistrada

Joan Manel Abril Campoy
Magistrat